

Nr 175.

Av herr **Skoglund** i Doverstorp m. fl., om vissa grundlagsändringar i syfte att effektivisera gällande beredskapslagstiftning angående statsfientliga sammanslutningar.

I sammanhang med att Kungl. Maj:t vid 1943 års riksdag framlade proposition om ytterligare ett års förlängning av den s. k. upplösningslagen väcktes från vårt håll likalydande motioner (F. K. 1943: 291 och A. K. 1943: 419), däri vi yttrade följande:

»Utan att här närmare ingå på frågan om det demokratiska samhällets nödvärnsrätt mot statsfientliga partier — en fråga, som från vårt håll under senare år gång på gång tagits upp — vilja vi blott understryka, att vi alltjämt vidhålla den av oss särskilt under det av kriget skapade osäkra läget konsekvent hävdade uppfattningen icke blott att upplösningslagen är behövlig såsom en inre försvarsberedskap utan även att den borde ha tillämpats mot alla uppenbart osvenska riktningar, vilkas verksamhet i en allvarsstund kan äventyra den yttre säkerheten eller den inre sammanhållningen.

Då regerings- och riksdagsmajoriteten emellertid inte velat låta lagen träda i tillämpning, skola vi i nu förevarande sammanhang begränsa vår framställning till ett yrkande om skärpning av effektiviteten hos denna beredskapslagstiftning. Att lagen inte möjliggör ett fullständigt förhindrande av en upplöst sammanslutnings verksamhet, har många gånger tidigare framhållits, och denna bristande effektivitet har t. o. m. åberopats såsom ett av skälen mot att tillämpa lagstiftningen. De mest framträdande bristerna äro dels att en riksdagsman, tillhörande ett upplöst parti, ej lagligen kan berövas sitt mandat, dels att ett upplöst partis tidningar ej kunna förbjudas vidare utkomma, dels att inga stadganden reglera förfarandet gentemot kommunala förtroendemen tillhörande ett upplöst parti. I de två förstnämnda hänseendena bereda grundlagarna — riksdagsordningen och tryckfrihetsförordningen — den upplösta sammanslutningen och dess representanter ett skydd, som ej kan berövas dem med mindre grundlagsändringar vidtas; däremot kan frågan om de kommunala förtroendeuppdragen uppenbarligen regleras i form av vanlig lagstiftning. I motioner vid föregående riksdagar, bl. a. redan år 1940, har från vårt håll krävts en sådan utbyggnad av ifrågavarande lagstiftning att en upplöst sammanslutnings fortsatta verksamhet i möjligaste mån fullständigt stäckes. Då nästa års riksdag är den sista i legislaturperioden och grundlagsförslag för att definitivt kunna antagas vid 1945 års riksdag måste komma fram och antagas såsom vilande nästa år, synes riksdagen i år böra begära utredning och förslag till 1944 år riksdag om sådana grundlagsändringar, som äro ägnade att fylla ut bristfälligheterna i och därmed effektivisera lagstiftningen. Så länge denna beredskapslagstiftning finnes, synes oss intet vara rimligare än att den ger statsmakten alla nödiga resurser för att verkligen stävja en upplöst statsfientlig sammanslutnings fortsatta verksamhet. Och även de, som för dagen motsätta sig att lagen träder i tillämpning, måste i dessa ovissa tider räkna med möjligheten att ett sådant läge kan upp-

stå, då det kan bli nödvändigt att resolut inskrida mot statsfientliga partier men då det måste vara en styrka för vår gamla rättsstat att kunna handla i ostridigt laga former.»

Utredningsyrkandet avstyrktes emellertid av konstitutionsutskottets majoritet och avslogs av kamrarna. I en till utskottsutlåtandet fogad, av utskottets samtliga högermän och bondeförbundare undertecknad reservation anfördes:

»Bibehållandet av 1940 års beredskapslagstiftning mot statsfientliga sammanslutningar framstår för utskottet som ett vitalt samhällsintresse så länge farorna för vårt lands yttre frihet kvarstå och inre sammanhållning sålunda mer än någonsin är nödvändig. Om upplösningslagens giltighetstid förlänges, synes det emellertid behövt att giva denna lag en komplettering, som gör det möjligt att helt och fullt ernå syftet med en upplösningsåtgärd. 1940 års lag har dock en begränsad räckvidd. Den ger ingen möjlighet att avhända medlemmar, som tillhöra eller strax före upplösningen tillhört ett upplöst parti, deras mandat i riksdagen eller andra offentliga organ. Den anvisar ej heller någon möjlighet att förbjuda utgivandet av tidningar, som verka för ett sådant parti eller dess syften. Så länge konstitutionella medel att komma till rätta med dessa förhållanden icke finnas, måste lagstiftningen delvis bli illusorisk. Såsom det anförts i motionen kunna vissa av dessa bristfälligheter i lagstiftningen ej avlägsnas utan ändringar i riksdagsordningen och tryckfrihetsförordningen. Då 1944 års riksdag är den sista i andrakammarperioden och de behövliga grundlagsändringarna böra definitivt genomföras under nästa riksdagsperiod, tillstyrker utskottet motionärernas förslag om skyndsamt utredning. Helst bör denna taga sikte på alla offentlighetsrättsliga spörsmål, vilkas lösning kan ha betydelse för att ett beslut om statsfientliga sammanslutningars upplösning skall bli så effektivt, att någon fortsatt offentlig verksamhet från deras sida icke skall kunna pågå i skyddet av en bristfällig lagstiftning på detta område.»

Då vi inte minst med hänsyn till vårt lands alltjämt farofyllda utrikespolitiska läge vidhålla den härovan hävdade principuppfattningen och med hänvisning till att vi samtidigt denna dag i en annan motion väcka förslag om antagande av lag om upplösning av vissa sammanslutningar m. m., hemställa vi,

att riksdagen — efter konstitutionsutskottets utredning och förslag — måtte antaga sådana grundlagsändringar såsom vilande, vilka erfordras för att komplettera beredskapslagstiftningen angående statsfientliga sammanslutningar i syfte att göra denna lagstiftning effektiv.

Stockholm den 21 januari 1944.

Martin Skoglund.

Karl Magnusson.

Gösta Liedberg.

Erik Hagberg.

Otto Holmdahl.

Gunnar Persson.

T. G. v. Seth.

Folke Kyling.